

КІБЕРРОЗВІДКА ЯК НОВІТНІЙ НАПРЯМ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Козицька Олена Геннадіївна

ORCID ID: 0000-0002-3045-8181

канд. юрид. наук, доцент кафедри кримінального права та процесу
Хмельницький університет управління та права ім. Л. Юзькова, Україна

Сучасні тенденції удосконалення оперативно-розшукової діяльності безпосередньо пов'язані з активним розвитком кримінальної розвідки та її науковим дослідженням. Так, у 2006 році було зареєстровано проект Закону України «Про кримінальну розвідку», а вже у 2015 році створено Концепцію розвитку кримінальної розвідки органів внутрішніх справ України, відповідно до якої кримінальна розвідка визначається як вид діяльності оперативних підрозділів з пошуку, отримання, фіксації, оцінювання, прогнозування та використання інформації за допомогою системи розвідувальних, пошукових, інформаційно-аналітичних заходів, у тому числі із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів, спрямований на своєчасне запобігання, виявлення, нейтралізацію реальних та потенційних загроз суспільній безпеці, захист особи, держави і суспільства від злочинності. Основними видами кримінальної розвідки визнаються аналітична розвідка, стратегічна та тактична агентурні розвідки, технічна розвідка [1].

Разом з тим, враховуючи активне застосування комп'ютерних технологій в усіх сферах життя, а також перехід значної частини злочинності з реального світу у кіберпростір, який став як місцем і засобом вчинення кримінальних правопорушень, так і джерелом інформації, яка становить оперативний інтерес, вважаємо за доцільне виділити ще один вид кримінальної розвідки – кіберрозвідку.

Слід зауважити, що в теорії оперативно-розшукової діяльності на даний час відсутнє усталене визначення кіберрозвідки. Разом з тим, в юридичній літературі досить часто використовуються такі поняття, як:

– комп'ютерна розвідка – оперативно-розшуковий захід, який полягає у цілеспрямованому пошуку та отриманні інформації з комп'ютерних систем та мереж, доступ до яких не обмежується їх власником, володільцем чи розпорядником або не пов'язаний з подоланням системи логічного захисту, що здійснюється працівниками оперативних та оперативно-технічних підрозділів з метою виявлення відомостей криміногенного та кримінального характеру [2];

– кримінологічна розвідка, яка полягає у легальному зборі, аналізі, оцінці та інтерпретації інформації про криміналізацію суспільних відносин, загрози та ризики кримінального та криміногенного змісту, реальний стан злочинності, криміналітету, його статус і можливості протидіяти правопорядку, з метою забезпечення національної, громадської, групової та особистої безпеки [3];

– аналітична розвідка – розвідувальний пошук, технічна розвідка, комплексне вивчення матеріалів прихованого спостереження та оперативної установки, а також аналіз повідомлень, публікацій та виступів у засобах масової інформації, статистичних даних, відомостей автоматизованих банків даних [4];

– «віртуальна» розвідка – комплекс заходів щодо здобуття, обробки й аналізу розвідувальної інформації в кібернетичному (телекомунікаційному, віртуальному) просторі за допомогою різних видів програмно-математичного впливу. При цьому «віртуальна розвідка» включає в себе кіберрозвідку, радіорозвідку, розвідку систем

спутникового зв'язку [5] тощо.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», кіберрозвідка – це діяльність, що здійснюється розвідувальними органами у кіберпросторі або з його використанням. В свою чергу, кіберпростір визначається як середовище (віртуальний простір), яке надає можливості для здійснення комунікацій та/або реалізації суспільних відносин, утворене в результаті функціонування сумісних (з'єднаних) комунікаційних систем та забезпечення електронних комунікацій з використанням мережі Інтернет та/або інших глобальних мереж передачі даних [6].

Узагальнивши викладене, ми можемо запропонувати авторське визначення кіберрозвідки як пряму оперативно-розшукової діяльності, що реалізовується з дотриманням принципів законності та верховенства права уповноваженими на те суб'єктами, та полягає у гласному і негласному пошуку, збиранні, аналізі, оцінці та використанні інформації, яка розміщена у кіберпросторі, з метою виявлення, припинення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання та безвісно відсутніх осіб.

При проведенні кіберрозвідки під час оперативно-розшукової діяльності та в ході розслідування злочинів використовуються наступні засоби та методи: аналіз відкритих джерел інформації (OSINT – Open source intelligence), соціальна інженерія, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж та з електронних інформаційних систем, отримання та аналіз інформації, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій, про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг, у тому числі отримання послуг, їх тривалості, змісту, маршрутів передавання тощо. Також погоджуємо з думкою вчених про те, що під час кіберрозвідки можливо використовувати ще такі засоби, як комп'ютерні віруси, «троянські коні», логічні бомби та засоби віддаленого доступу [7]. Разом з тим, зауважимо, що використання вказаних засобів повинно відбуватися лише за умови чіткого та неухильного дотримання вимог чинного законодавства та виключати будь-які прояви порушення прав людини та громадянина.

Як висновок, зазначимо, що кіберрозвідка є перспективним напрямом сучасної оперативно-розшукової діяльності і потребує подальшого вивчення та дослідження, поєднаного з розробкою новітніх методів і засобів пошуку, збору та аналізу інформації, розміщеної в кіберпросторі, з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу.

Список використаних джерел:

1. Абдул, С. В. & Користін О. Є. *Концепція розвитку кримінальної розвідки органів внутрішніх справ України: науковий проект*. Одеса: ОДУВС.
2. Мовчан, А. В. (2014). Отдельные аспекты применения компьютерной разведки в оперативно-разыскной деятельности. *Проблемы правоохранительной деятельности* (2), 107-122.
3. Клеймёнов, И. М., Клеймёнов, М. П., Метелёв, С. Е. (2019). Криминологическая разведка. *Всероссийский криминологический журнал*, (Т.13, 4), 575-584. [https://doi.org/10.17150/2500-4255.2019.13\(4\).575-584](https://doi.org/10.17150/2500-4255.2019.13(4).575-584)
4. Белоглазов Е. Г. (2007) *Методология аналитической разведки криминальных процессов и явлений* (автореф. дис. ... доктора техн. наук). Москва, Российская Федерация.
5. Сідченко, С. О., Белімов, В. В. & Хударковський К. І. (2006). Можлива організаційна структура підрозділу розвідки у кібернетичному просторі *Системи озброєння і військова техніка*, 3 (7), 47-50.
6. *Про основні засади забезпечення кібербезпеки України* (Закон України). № 2163-VIII. (2017). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>
7. Сидченко С. А., Петров, В. Л., Белимов В.В. & Залкин С. В. (2006). Основные характеристики разведки информации в кибернетическом пространстве. *Радиоэлектронні і комп'ютерні системи*. (3), 90-95.